

Gyulakeszi, Csobánc-hegy (Csobánc vár)

már nem látszottak, a templom tégláit elhordták. Közeliében, az óbiródi halastó K-i sarkánál, a biródi erdészház felé vezető út partjában Torma István 1963-ban egy középkori ház profilját figyelte meg. Március 23-án a kb. 2,5–3 m magaspartban én is átvágott középkori objektumot azonosítottam, belőle egy középkori cserpet és paticusokat gyűjtöttem. Több átvágott objektum a partban nem jelentkezett. A part fölött meredek mélyút indul a dombtetőre, amely talán kapcsolatban áll a keresett középkori falu- és templomhellyel.

Munkatárs: Czövek Attila (WMMM).

K. NÉMETH ANDRÁS

**112. Gyulakeszi, Csobánc-hegy (Csobánc vár)
(MRT 1. 14/3 lh., KÖH 7998)
(Veszprém megye) Kú**

A 2011. július 2–13. között végzett szondázó tervásatás a Csobánc Váraért Alapítvány szorgalmazása és finanszírozása által több éve tartó műemléki állagmaggóvás-helyreállítás és kutatás részét képezte. A munka során kb. 6×7 m alapterületen kitisztítottuk az öregtorony belsejében a még meglévő törmelékét. Így az öregtorony belső részét mindenütt a korábban elért szintig (373,28 m) tisztítottuk ki.

Az öregtorony Ny-i előterében egy 10 m hosszú és 5 m széles szelvényt nyitottunk. Ebben feltártunk egy a toronyhoz kapcsolódó, eddig ismeretlen és törmelékkel fedett, 16–17. századi, téglapadlós, kőfalú helyiséget. A helyiség szabálytalan alaprajzú, (minden oldala eltérő hosszúságú), K-i falát az öreg-

torony Ny-i fala alkotja, DK-i sarkában cserépkályha-alapozás kőből falazott maradványa maradt meg. A helyiségtől DNy-ra egy lépcsőfeljáró kezdetét is kibontottuk. *(Az illusztrációt lásd fent!)*

A feltárás során mintegy 45 faragott kő került elő.

A feltárt területet geodéziai felmértük és beszinteztük.

RAINER PÁL

**113. Hajdúböszörmény, Bocskai Tsz sertéstelep
(KÖH 58981)
(Hajdú-Bihar megye) U, Sza**

A lelőhely a város DNy-i határában, a Hajdúböszörményt Balmazújvárossal összekötő műút D-i oldalán található. A lelőhely régészeti szakfelügyelet során vált ismertté, amikor a létesítendő terménytároló területén a gépi földmunkákkal néhány sötét objektum feltárását észlelték. A feltárást 2011. július 18. és augusztus 5. között végeztük.

Az 1218 m²-nyi területen egy szellősen elrendezett római császárkori szarmata települést és néhány őskori (neolitikus) települési objektumot tártunk fel. A lelőhely meglehetősen leletszegény volt, a hasonló korú települések leletmennyiségétől messze elmaradt. A nagy méretű neolitikus kút és gödör a feltárt terület magasabban fekvő K-i részén helyezkedett el, valószínűleg a többi objektum is ebben az irányban keresendő, a mai műút alatt, ill. annak az É-i oldalán.

A szarmata település objektumai zömét szintén a dombháton találtuk, egy nagyon látványos, a szelvény hosszanti átló-

ján végigfutó S alakú árok védte őket a mélyebben fekvő vize-nyösebb területtől. A falunak tehát csak a vízelvezető árokkal védett NyÉNy-i szélét sikerült megfogni. Ezt egyrészt az bizonyítja, hogy a feltárt területtől ÉNy-ra levő terménytároló támfalának megerősítéséhez létesített oszlopgödörökben már nem találtunk régészeti objektumokat. Másrészt az ásatási szelvénybe két kút és az említett árok kivételével csak gödör estek bele, lakóépület, vagy kemence nem. Összesen 10 gödör tartalmazott szürke vagy vörös színű korongolt, illetve kézzel formált edénytöredéket, állatsontot. További 7 gödörnek nem volt korhatározó értékű lelete, de nagy valószínűséggel ehhez a faluhoz tartoztak. Az elenyésző mennyiségű kerámia- és állatsontlelet mellett előkerült még néhány malomkötőredék, fenékö, szilikátsalak és egy vékony bronzlemezke. A falut felhagyása előtt kiüríthették, talán evvel magyarázható a kevés lelet, ill. az a 3 gödör, amelyekben a települési szemét mellett egy-egy állat (valószínűleg két kutya és egy disznó) ép váza feküdt.

Munkatársak: Juhász László és Szabó Nóra ásatási technikusok.

BOCSI ZSÓFIA

114. Hajdúnánás, Béke Tsz (Vidi-földek) (KÖH 52994)

(Hajdú-Bihar megye) U, Sza

A hajdúnánási Béke Mezőgazdasági Szövetkezet sertéstelepének bővítése során került sor a megelőző feltárára 2011. április 11–21. között. A lehumusztolt és bedrénezett tározómedence 1714 m²-es területén 1364 m² nagyságú felület bizonyult régészetileg érintettnek. Tizenhét objektum került napvilágra, melyek bontása során 20 stratigráfiai szám került kiosztásra. A lelőhelyen alapvetően római császárkori (szarmata) település 9 kerek gödre mellett a középső neolitikum végére keltezhető 5 amorf agyaggyerő gödör is feltárára került, melyek közül kettőt elfedett a területen talált 3 db, erősen szerves, fekete betöltésű, modern (20. századi szeméttel keltezhető) beásás.

Az egyik középső neolitikus gödörből előkerült egy kis méretű, zsákalakú függeszthető edényke, melyen a tiszadobi csoport jellegzetes díszítése látható és melyet – tartalma alapján – vörös okkerfesték tárolására használtak. Az edényke legjobb párhuzama, szintén okker tárolására utaló vörös belsővel, Jéke, Istenhegy lelőhelyről ismert (a kisvárdai Rétközi Múzeum régészeti kiállításán látható).

Munkatársak: Boda Péter, Faur Zoltán, Tóth Mihályné technikusok.

DANI JÁNOS – BOCSI ZSÓFIA

115. Hajós határa

(Bács-kiskun megye) U, R, B, LT, Sza, A, Á, Kk

Hajós területe az Alföld és a dunai allúvium határán, Magyarország egyik legspeciálisabb területén található. A község egyrészt az igen jó vízellátású dunai allúvium – a Kalocsai-Sárköz – K-i peremén, másrészt az azt határoló, folyómedrek által alamosított, 10–15 m-rel az allúvium síkja fölé magasodó, lösszel fedett futóhomok rétegek alkotta, száraz magaspárt területén húzódik. Hajós területére is teljességgel igaz Borovszky Samu-

nak a szomszédos Császártöltésre tett megállapítása, mely szerint: „A község határának nagyobbik része a Kiskunság jellegével bír, kisebbik része pedig agyagos, tőzeges lévén, a Sárközzel rokon. A kiskunsági részen 10–15 méteres szintkülönbségek is vannak.”

A község határának terepbejárására 2010–2011-ben került sor. A terepbejárás során a klasszikus (belső adattári és terepen végzett munkából álló) módszert alkalmaztuk. Először a terepi munkát végeztük el, majd ezután került sor az adattári kutatásra, és a korábban már ismert lelőhelyek azonosítására. Ennek eredményeként, néhány kivételtől eltekintve, az összes korábban ismert lelőhely azonosításra és legtöbbször újbóli bejárásra került. A terepbejárás során gyakorlatilag az összes szántóföldi művelés alatt álló területet megvizsgáltuk, illetve figyelemmel kísértük az egyéb szántással járó (szőlő és gyümölcsös telepítés) munkákat is.

A terepbejárás során 103 új régészeti lelőhely került azonosításra. A terepen végzett munka GPS és 1:10 000-es térkép segítségével folyt. A lelőhelyek kiterjedését rögzítettük a térképen, melynek digitális változata is elkészült. A leletanyagot a helyszínen nem válogattuk, csak csomagoltuk. Ezzel párhuzamosan, kísérőjegyzék és terepbejárási napló is készült. A leleteket a múzeumba szállítás után megmostuk, meghatároztuk. A lelőhelykataszter elkészítése során az újból bejárt, de már korábbról ismert lelőhelyeket azonosítottuk, az új kataszterben a megfelelő lelőhelyhez hozzárendeltük. A bizonytalan helyű, illetve újból be nem járt lelőhelyek a kataszter végére kerültek.

A régészeti topográfia összeállítása során a területre vonatkozó publikációk mellett, felhasználtuk a terület egykori morfológiáját rögzítő, 17–18. századi térképeket is. A középkori települések azonosításához a jelenleg is használatos földrajzi neveket, illetve a császártöltési és hajósi lakosok emlékezetében élő mondákat, történeteket elemeztük.

A leletanyag elsődleges feldolgozása után kijelenthetjük, hogy a terület a korai neolitikumtól a középkorig szinte folyamatosan lakott volt. A terepbejárás során mintegy 14–15 kultúra nyomait gyűjtöttük össze. A neolitikumban jelen volt a területen a Körös-kultúra, továbbá kisebb számú lelőhelyen előkerültek a dunántúli vonaldíszes kerámia kultúrája és esetlegesen a lengyeli kultúra nyomai. A rézkori lelőhelyek a tiszapolgári, a bodrogkeresztúri és a badeni kultúra népességéhez köthetők. A településnyomok száma a bronzkor időszakában jelentősen megemelkedik, meghaladva minden korábbi és későbbi kultúrára jellemző mennyiséget. A korszak lelőhelyein a Makó-, a nagyrévi, a Vátya-, a halomsíros és esetlegesen az urnamezős és/vagy a Gáva-kultúra leletanyagát dokumentáltuk. A nagy mennyiségű bronzkori lelőhelyhez képest szinte elenyésző számban került elő vaskori, pontosabban kelta leletanyag. A szarmata időszakban jelentős számú kisebb-nagyobb település létesült a Sárköz, a magaspárt valamint a Hátság területén is. A szarmata korhoz képest mintegy felére esik az avarokhoz köthető lelőhelyek száma. A kora középkor (Árpád-kor) idejéből jelentős számú kisebb-nagyobb település és 3 templomos hely nyomait találtuk meg, míg a késő középkorra jelentősen visszaesett a településnyomok száma, a kis méretű tanyahegyek mellett nagyobb falvak egykori területét dokumentáltuk. A jelentős számú településesség közül is kiemelkednek egyes